

การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคล และครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์

The Comparative Quality of the Elderly Life with Personal and Family
Factors in Phetchabun Province

ปริญญ์ สัตตะบุตร

Parinya Sattabut

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Master of Arts program students, Human Ecology,

Sukhothai Thammathirat Open University

รัชนิกร โชติชัยสถิตย์

Rutchaneekorn Chotchaisathit

สุนิสา จุยม่วงศรี

Sunisa Juimongsri

สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Human Ecology, Sukhothai Thammathirat Open University

Email: muayeam@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีระเบียบวิธีวิจัยคือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษากลุ่มประชากร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเจ้าหน้าที่ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าทีและความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า

(1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม และด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพอารมณ์ที่ดีอยู่ในระดับมาก (2) ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีอายุ การศึกษา รายได้และสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี 2) ด้านสภาพร่างกายที่ดี 3) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง 4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม 5) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 6) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

ABSTRACT

This research article is part of the thesis on The Comparative Quality of the Elderly Life with Personal and Family Factors in Phetchabun Province. The purposes of this research were to study the level of elderly's life quality, compare among the quality of life of the elderly, individual and family factors, study guidelines to develop elderly's life quality. The research methodology is a survey research method. Two population groups were studied, which were namely the elderly group and staff group. The research instruments were questionnaires and interview forms. Statistics for data analysis were analyzed by using descriptive statistics, t-test and one way analysis of variance. The results showed that (1) The overall quality of life of the elderly, good physical condition, self-determination, social integration, interpersonal relationship, good emotional state were at a high level. (2) The elderly with different sexes had no difference in overall quality of life. Moreover, the elderly had different ages, education, income and marital status, therefore the overall quality of life were different. Each other significantly statistically significant at the 0.05 level. (3) The guidelines for improving the quality of life of the elderly in 6 aspects: 1) good living conditions 2) good physical condition 3) self-determination 4) social integration 5) Interpersonal relationship 6) good emotional state.

Keywords: quality of life, the elderly, individual and family factors

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงเป็นปัจจัยหลักที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศไทยในทุกกระดับ ประชาชาติใดที่ทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมด้วยศักยภาพทางร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตถือว่า ประเทศนั้นเป็นประเทศที่พัฒนา และประสบความสำเร็จ ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญ ในปัจจุบันประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นส่งผลให้ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุข เศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง โดยอัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การเป็นสังคมสูงอายุหรือสังคมสูงวัย หมายถึง การมีประชากรสูง อายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน หรือร้อยละ 16 ของประชากรทั้งประเทศ จากการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่าง สมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปัจจุบันปี 2564 มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 20 ซึ่งหมายถึง มีผู้สูงอายุ 1 ใน 5 คน และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึง ร้อยละ 28 ในอีก 14 ปีถัดไป คือ ปี 2574 ซึ่งการเข้าสู่สังคมสูงอายุมีผลกระทบต่อแผน /นโยบาย และทิศทางการพัฒนาประเทศหลายประการ ประเด็นที่สำคัญ คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จากการลดลงของประชากร วัยแรงงานส่งผลต่อตลาดแรงงาน อัตราส่วนการเป็นภาระพึ่งพิงของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 ใน ปี 2550 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 23.0 ในปี 2570 วัยแรงงาน 3 คน ต้องมีภาระดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ผลกระทบด้านสังคมที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ของวัยต่างๆ ผลกระทบด้านรายได้ของครอบครัวในอนาคต รวมทั้งผลกระทบต่อรูปแบบบริการและแผนการ จัดสวัสดิการต่างๆสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมการด้านการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2560) ภายใต้สภาวะการณดังกล่าวนี้ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในกระบวนการยุติธรรม มีสิทธิได้รับ สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ สงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ และจัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา และมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติซึ่งถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลัก ในการดำเนินงานผู้สูงอายุที่สำคัญมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์สูงอายุไทยในปัจจุบันเพื่อให้การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนผู้สูงอายุสนับสนุน ผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แสดงข้อมูลจากระบบสถิติการลงทะเบียนคลังข้อมูล สุขภาพจังหวัดเพชรบูรณ์ ณ วันที่ 24 มีนาคม 2564 พบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 อำเภอ 117 ตำบล 1,430 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้นจำนวน 981,940 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 157,668 คนหรือร้อยละ 16.05 ของประชากรทั้งหมด อำเภอที่มีสัดส่วนของประชากร ผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ อำเภอหล่มเก่าคิดเป็นร้อยละ 19.45 รองลงมาอำเภอเมืองคิดเป็นร้อยละ 17.37

และ อำเภอลำลูกเกด คิดเป็นร้อยละ 17.18 ตามลำดับ นอกจากนี้ จากข้อมูลการคัดกรองความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ (ADL) พบว่า ผู้สูงอายุติดบ้าน ร้อยละ 2.7 ผู้สูงอายุติดเตียง ร้อยละ 0.56 จากการคัดกรองผู้สูงอายุ ร้อยละ 61.85 (จำนวน 89,369) สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุและเป็นที่มาซึ่งปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มากมาย จากการศึกษาของ อธิระภัทร เอกฉายสวัสดิ์ (2558: 94) เกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุของจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนและมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรหลาน ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการหรือกิจกรรมผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และสมควรได้รับความช่วยเหลือ มีร้อยละ 26.18 จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์ 2556 : 40) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ในด้านต่างๆ อาทิ ส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยด้านความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงานด้านที่อยู่อาศัยและด้านกิจกรรมชุมชน การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนดำเนินการภายใต้การเป็นสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในอนาคต และเป็นแนวทางให้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับผู้สูงอายุให้มีคุณภาพในการดำเนินชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมต่อไป ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนหรือท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ครอบคลุมทั้ง 11 อำเภอ จำนวนประชากรทั้งหมด 157,668 คน และ 2) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มผู้สูงอายุ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้จำนวน 400 ตัวอย่าง และคัดเลือกตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์มีทั้งหมด 11 อำเภอ จำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นภูมิโดยใช้โซนเป็นชั้นภูมิตามภูมิศาสตร์เป็น 3 โซน และสุ่มอำเภอในแต่ละโซนอย่างง่าย มาโซนละ 1 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอชนแดน และอำเภอบึงสามพัน

ขั้นที่ 2 กำหนดให้อำเภอเป็นชั้นภูมิ มี 3 ชั้นภูมิ แต่ละชั้นภูมิ สุ่มมา 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง ตำบลซับพุทรา อำเภอชนแดน และ ตำบลวังพิกูล อำเภอเบิ่งสามพัน

ขั้นที่ 3 คำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล โดยใช้วิธีการสุ่มเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน ได้ตำบลสะเตียง 216 คน ตำบลซับพุทรา 48 คน และ ตำบลวังพิกูล 136 คน

ขั้นที่ 4 เลือกสุ่มตัวอย่างแบบง่ายในแต่ละหมู่บ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้

2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการเจาะจง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุโดยตรงที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในปัจจุบันในพื้นที่ ตำบลละ 4 คน รวม 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้สูงอายุ มีประเด็นคำถามสำคัญแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะคำถามเป็นปลายปิดแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน และตอนที่ 2 เป็นข้อความคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับของลิเคิร์ท ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี จำนวน 45 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อให้แบบสอบถามมีความครบถ้วน มีความเชื่อมั่นและยอมรับได้ในทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ตามโครงสร้างเนื้อหาแบบสอบถามเสนอ

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และนำข้อเสนอแนะมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective congruence) ข้อคำถามทุกข้อ ได้ค่า IOC สูงกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงข้อคำถามให้สมบูรณ์ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุในตำบลเพชรละคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาร์ค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 จึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และเข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสะเตียง ตำบลซับพุทรา และตำบลวังพิรุณ เพื่อแนะนำตัวและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
- 2) ผู้วิจัยนัดหมายผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสอบถามผู้สูงอายุแต่ละราย และบันทึกข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยนัดหมายสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูล
- 4) ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล หากพบว่า ข้อมูลไม่สมบูรณ์หรือไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลซ้ำด้วยตนเองอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติ ซึ่งเป็นการใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA : F-test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในเชิงสถิติสำหรับตัวแปรข้อมูลทั่วไปที่มีค่าตอบมากกว่า 2 คำตอบ หากมีนัยสำคัญ จะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ในกรณีที่ตัวแปร มีสองค่า ใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ ที (t-test) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่าง และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ด้วยการแบ่งกลุ่มข้อมูล แยกแยะประเด็น และเชื่อมโยงข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้แบ่งเนื้อหาของการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

ด้านภูมิฐานะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 อายุอยู่ในช่วง 60-65 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 สถานภาพสมรส จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.75 การศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 95.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สรุปผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวม ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.47) สำหรับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

2.1.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยภาพรวมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.72)

2.1.2 ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี โดยภาพรวมผู้สูงอายุ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, S.D.= 60)

2.1.3 ด้านสภาพร่างกายที่ดี โดยภาพรวมผู้สูงอายุ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.61)

2.1.4 ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม โดยภาพรวมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$, S.D.=0.65)

2.1.5 ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยภาพรวมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.54)

สำหรับด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี โดยภาพรวมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.63)

2.2 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ดังนี้

2.2.1 ด้านเพศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวม และรายด้านที่ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.2.2 ด้านการศึกษาของผู้สูงอายุ เมื่อเปรียบเทียบโดยรวม พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิต ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

จำแนกตามอายุรายได้ด้านและโดยรวม พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 76 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุ 75 ปีขึ้นไป **ด้านสภาพร่างกายที่ดี** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี สูงกว่าผู้สูงอายุ 71-75 ปี **ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง สูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง สูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป **ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง

กว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป **ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 76 ปีขึ้นไป **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 66-70 ปี จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมสูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป

2.2.5 ด้านสถานภาพการสมรส ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมกับสถานภาพการสมรสของผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกัน จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันยกเว้นด้านสภาพร่างกายที่ดีที่ผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า **ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี** ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นโสด จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส จะมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ **ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นโสดจะมีคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส จะมีคุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ **ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรสจะมีคุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นโสดจะมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุที่สมรส และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรสจะมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ **ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี** ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส จะมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ข้อ 31-38) ที่แตกต่างจากผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม** พบว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นโสด จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม ที่แตกต่างจาก

ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สมรส ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมที่แตกต่างจากผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปได้ดังนี้

1.ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

- 1.1 เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในอัตราที่เหมาะสม
- 1.2 ควรปรับปรุงที่อยู่อาศัย หรือการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2.ด้านสภาพร่างกายที่ดี

- 2.1 มีบริการตรวจสุขภาพประจำปีให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก
- 2.2 อบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 2.3 สนับสนุนอุปกรณ์การออกกำลังกายในหมู่บ้านที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ

3.ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

- 3.1 เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- 3.2 จัดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน

4.ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม

- 4.1 ส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางศาสนา
- 4.2 ส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

5.ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

- 5.1 จัดให้มีพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพจากประสบการณ์ที่มีให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่า

6.ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี

- 6.1 ส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน
- 6.2 มีกิจกรรมและสถานที่พักผ่อนที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รองลงไปที่ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง และด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผลจากการศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.00

ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 63.75 ยังอยู่ในวัยที่สุขภาพแข็งแรง ประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้ ยังมีชีวิตดูแลซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 95.50 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 93.00 สภาพพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิประเทศเป็นภูเขา ธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การดำรงชีวิตยังพึ่งพาธรรมชาติ และผลวิจัยยังพบว่า รายได้ส่วนใหญ่ยังมาจากลูกหลานให้เงินใช้จ่าย นอกจากนี้ผู้สูงอายุ อันบ่งบอกถึงครอบครัวยังเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นหลัก ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรณิชฐ์ แสงทองสุข (2562) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพร่างกายที่ดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านการรวมกลุ่มทางสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพอารมณ์ที่ดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว

2.1 เพศ พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวม และรายด้าน ที่ไม่แตกต่างกัน แสดงถึง เพศไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2.2 อายุ ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 60-65 ปี จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมและรายด้าน สูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่อายุ 71-75 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป แสดงถึง ผู้สูงอายุตอนต้น มีระดับคุณภาพชีวิตโดยมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุตอนกลางและตอนปลายในทุกด้านทั้ง 6 ด้าน

2.3 ระดับการศึกษา ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งการศึกษามีผลต่อการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ ทำให้มีผลต่อคุณภาพชีวิต จึงทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

2.4 สถานภาพสมรส ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นโสด จะมีคุณภาพชีวิตโดยรวมที่สูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สมรส ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพการสมรสเป็นสมรส จะมีคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม ที่สูงกว่าผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ ในงานวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสเป็นสมรส และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีระดับคุณภาพชีวิตมากกว่าสถานภาพเป็นสมรสและสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง

2.5 รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีรายได้ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน สอดคล้องกับผลวิจัยของ วิไลพร ขำวงษ์, จตุพร หนูสวัสดิ์, วรรัตน์ ประทานวรปัญญา และ จิตภา ศิริปัญญา (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และฐานะการเงิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ ชาริน สุขอนันต์, สุภาวัลย์ จาริยะศิลป์, ทศนันท์ ทูมมานนท์ และ ปิยรัตน์ จิตรภักดี (2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ในปัจจัยต่อไปนี้คือ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้ สอดคล้องกับ ปลื้มใจ ไพจิตร (2558) ได้ศึกษาคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ วุฒิการศึกษา แหล่งที่มาของรายได้หลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ทำให้คุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุต่างกัน ชุตติเดช เจียนดอน, นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, ฉวีวรรณ บุญสุยา และนพพร ไหวธีระกุล (2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการศึกษา อาชีพ และอายุ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สุรจิตต์ วุฒิการณ, พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง และไพศาล สรรสวัสดิ์ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร พบว่า อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ (ปริญญา สัตตะบุตร, 2564)

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ในจังหวัดเพชรบูรณ์ครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สำคัญ ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว พบปัจจัยด้านอายุ รายได้ และ

การศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทิศทางสนับสนุน กล่าวคือ การมีรายได้และการศึกษาที่ดีส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้สูงอายุที่มีอายุเข้าสู่วัยสูงอายุช่วงต้นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุช่วงกลางและปลาย สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญหรือปัจจัยหลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานเปรียบเสมือนแกนกลางเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ในขณะที่ ข้อค้นพบถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสังเคราะห์ได้ 6 ประเด็นที่เป็นไปตามกรอบตัวชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจากแนวคิดทฤษฎี ของ Schalock, L. R., (2004: 386) ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี 2) ด้านสภาพร่างกายที่ดี 3) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง 4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม 5) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 6) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ทั้งหมดสะท้อนถึงกรอบทิศทางหลักการทั้ง 6 ด้านในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ หากมองถึงทิศทางของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพิจารณาในรายละเอียดจากข้อค้นพบในแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้ง 6 ประเด็นดังกล่าว ทำให้มองเห็นภาพของผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องนำหลักการหรือกรอบทิศทางดังกล่าวไปปฏิบัติต่ออาจสรุปได้เป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และ ระดับของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในรายละเอียดของนำเสนอไว้ในข้อเสนอแนะที่กล่าวต่อจากนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับครอบครัว

- 1) ควรปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในครัวเรือน
- 2) ญาติหรือลูกหลานต้องคอยดูแลเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ
- 3) ควรส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ให้ความรักความอบอุ่น หากิจกรรมทำร่วมกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับชุมชน

- 1) สนับสนุนให้มีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ที่ปลอดภัยและเหมาะสม
- 2) ควรเปิดโอกาสให้มีเวทีสำหรับผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งการตัดสินใจด้วยตัวเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือจัดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน
- 3) สนับสนุนกิจกรรมทางด้านจิตใจในมิติทางศาสนาให้กับผู้สูงอายุ เช่น เข้าวัดศึกษาธรรมะ ทำสมาธิบำเพ็ญบุญกุศล เป็นต้น

4) สนับสนุนเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พบปะมิตรสหายอย่างสม่ำเสมอ มีสถานที่ในการพักผ่อน รวมถึงกิจกรรมนันทนาการในชุมชนอย่างเหมาะสม

1.3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท)

1) ควรส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพเหมาะสมกับความสามารถและอายุของผู้สูงอายุ

2) ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ออกกำลังกายภายในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ผู้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

3) ควรสนับสนุนการรวมตัวของผู้สูงอายุ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ ในระดับชุมชน ตำบล เพื่อรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ

4) ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต และมีความรู้เท่าทันการถูกล่อลวงจากมิจฉาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

อาจศึกษาการรูปแบบจัดการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในระดับชุมชนและตำบล เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดหรือขยายผลในเชิงปริมาณและคุณภาพต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- ชุตีเดช เจียนดอน, นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, ฉวีวรรณ บุญสุยา และนพพร ไหว้ระกุล. (2554). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธาริน สุขอนันต์และคณะ. (2554). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนจังหวัดชลบุรี**. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 41(3). 240-247
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2555). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปลื้มใจ ไพจิตร. (2558). **คุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วารสารวิชาการด้านบริหารธุรกิจการจัดการ เศรษฐศาสตร์และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2(2). 30-41
- ปริญญา สัตตะบุตร. (2564). **การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว ในจังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2559). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ. (2554). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ**. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 5(2). 36-4
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2560). **บริการท้องถิ่นเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุรจิตต์ วุฒิการณ, พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง และไพศาล สรรสวัสดิ์. (2555). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนากจังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎามนตรี. มปป. (2560) **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2562). **การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

Schalock, L. R (2004) The concept of quality of life: what we know and do not know.
Journal of Intellectual Disability Research 48(3). 203-390